

Financiële ondersteuning voor kinderen met zorgbehoeften intersectoraal harmoniseren

Deel 2. Gecombineerd gebruik van de Vlaamse financiële ondersteuningsmaatregelen voor kinderen met zorgbehoeften

Onderzoeker: Eef Gijbels¹

Promotor: Prof. dr. Wim Van Lancker¹

Copromotoren: Prof. dr. Koen Decancq², dr. Julie Vinck¹

¹ Centrum voor Sociologisch Onderzoek - KU Leuven

² Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck - Universiteit Antwerpen

Samenvatting (Download hier het [rapport](#))

Er bestaan in Vlaanderen verschillende systemen om gezinnen van kinderen met zorgbehoeften te ondersteunen binnen het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin: de zorgtoeslag voor kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte binnen het Groeipakket, het zorgbudget voor personen met een handicap (sinds 2023 is dit ingekanteld in het Groeipakket als een ondersteuningstoeslag, voorheen viel dit binnen de Vlaamse sociale bescherming), het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden en de mobiliteitshulpmiddelen van de Vlaamse sociale bescherming, en de rechtstreeks toegankelijke hulp, niet-rechtstreeks toegankelijke hulp, het persoonlijk assistentiebudget en de hulpmiddelen en aanpassingen van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH). In dit rapport brengen we het (gecombineerd) gebruik van deze financiële en zorgondersteuning (kortweg Vlaamse ondersteuningsmaatregelen) in kaart en geven we inzicht in het profiel van de gebruikers.

We brengen een unieke koppeling van administratieve gegevens tot stand. Gegevens van Agentschap Opgroeien, Vlaams Agentschap voor Uitbetaling van Toelagen in het kader van het Gezinsbeleid, VAPH en Agentschap Zorg en Gezondheid worden gekoppeld aan sociaaleconomische informatie van Statbel. We beschikken over gepseudonimiseerde gegevens op individueel niveau voor de volledige bevolking die op 1 januari 2020 in Vlaanderen woonde.

Om te bepalen of een kind zorgbehoeften heeft, kijken we naar het gebruik van de Vlaamse ondersteuningsmaatregelen en de wachtlijst voor een multifunctioneel centrum van het VAPH. Het gaat met andere woorden om administratief vastgestelde zorgbehoeften voor kinderen. Hieruit blijkt dat meer dan 50,000 kinderen zorgbehoeften hebben in Vlaanderen, wat overeenkomt met meer dan 3% van de kinderen jonger dan 21 jaar. Het is mogelijk dat de groep kinderen met zorgbehoeften groter is dan de

kinderen die we op deze manier identificeren, namelijk kinderen die geen gebruik maken van deze financiële en zorgondersteuning maar wel zorgbehoeften hebben.

Ongeveer 85% van de kinderen met zorgbehoeften ontvangt de zorgtoeslag, ongeveer de helft maakt gebruik van het VAPH, en ongeveer een op zes ontvangt het zorgbudget voor personen met een handicap. Bij de drie andere ondersteuningsmaatregelen zijn de aandelen in het gebruik steeds lager dan 10%. Bovendien maakt ongeveer de helft van de kinderen met zorgbehoeften slechts van één ondersteuningsmaatregel gebruik. Het gaat dan voornamelijk om de zorgtoeslag of ondersteuning of hulpmiddelen van het VAPH. De andere helft van de kinderen combineert verschillende ondersteuningsmaatregelen met elkaar in de loop van hetzelfde jaar. Vooral de zorgtoeslag, ondersteuning of hulpmiddelen van het VAPH en het zorgbudget voor personen met een handicap worden gecombineerd gebruikt. Slechts 0.6% van de kinderen met zorgbehoeften maakt van alle ondersteuningsmaatregelen gebruik. Kinderen met een intensieve ondersteuningsnood maken vaker gecombineerd gebruik. De gegevens laten echter niet toe om voor alle kinderen de aard en de ernst van de zorgbehoeften vast te stellen.

Kinderen met zorgbehoeften wonen vaker in een gezin met een kwetsbare sociaaleconomische achtergrond dan kinderen zonder zorgbehoeften. Ze wonen vaker bij alleenstaande ouders, bij laag- en gemiddeld geschoolde ouders en in werkarme of eenverdienersgezinnen. Ze hebben daarentegen minder vaak een migratieachtergrond en een inkomen in de armste 10% van de Vlaamse bevolking. De reële levensstandaard van gezinnen met kinderen met zorgbehoeften wordt echter vertekend omdat het inkomen geen rekening houdt met de extra kosten waarmee deze gezinnen worden geconfronteerd (zie Gijbels, Vinck & Van Lancker, te verschijnen), terwijl het inkomensconcept de financiële ondersteuning die bedoeld is om tegemoet te komen aan de hogere kosten wel meeneemt. Zonder de directe financiële ondersteuning zouden kinderen met zorgbehoeften oververtegenwoordigd zijn in de volledige onderste helft van de inkomensverdeling in vergelijking met kinderen zonder zorgbehoeften.

Kinderen die gebruik maken van ondersteuning of hulpmiddelen van het VAPH en kinderen die het zorgbudget voor personen met een handicap ontvangen hebben vaker een kwetsbaarder sociaaleconomisch profiel dan kinderen die de zorgtoeslag ontvangen. Zij wonen nog vaker bij alleenstaande ouders, laaggeschoolde ouders en werkarme en eenverdienersgezinnen. Bij kinderen die uitsluitend gebruik maken van het VAPH stellen we ook een zwakkere positie in de inkomensverdeling vast omdat zij geen financiële ondersteuning ontvangen. Kinderen met zorgbehoeften die wel financiële ondersteuning ontvangen zien daardoor hun inkomenspositie verbeteren. De grootste impact stellen we vast bij kinderen die de zorgtoeslag en het zorgbudget voor personen met een handicap combineren.

Een aanzienlijke groep kinderen met zorgbehoeften maakt geen gebruik van de zorgtoeslag. Het gaat om 6.3% tot 8.5% van de kinderen met zorgbehoeften waarvoor een intensieve ondersteuningsnood wordt vastgesteld op basis van het gebruik van de andere Vlaamse ondersteuningsmaatregelen, en 7.5% tot 9.7% potentieel bijkomende non-take up. Dit zijn voornamelijk kinderen met gedrags-, emotionele of psychische stoornissen en kinderen met een zeer kwetsbaar sociaaleconomisch profiel.

We raden beleidsmakers aan om (1) de zorgbehoeften van kinderen en het (gecombineerd) gebruik van ondersteuningsmaatregelen te monitoren door de koppeling van administratieve gegevens regelmatig te herhalen, (2) de aard van de zorgbehoeften op een vergelijkbare manier te registreren bij alle administraties, en (3) het niet-gebruik van de zorgtoeslag aan te pakken door de informatieverstrekking

te verbeteren, de toekenning voor kinderen met een vastgestelde intensieve ondersteuningsnood deels te automatiseren en het beoordelingsinstrument te herzien.